

باقی سمندر

بیست و هشتم اسد سال 1390 خورشیدی

اگست سال 2011 میلادی

سالگرد استرداد استقلال افغانستان را گرامی میداریم

سخنی در مورد

استرداد استقلال افغانستان در سال 1298 یا

1919

نود و دومین سالگرد استرداد استقلال افغانستان در بیست و هشتم اسد سال یک هزار و دو صد نود هشتم خورشیدی را گرامی میداریم .

پیش از استقلال افغانستان :

نخستین تجاوز بریتانیای کبیر بر افغانستان :

استعمارگران بریتانوی از راه هند بریتانوی در آغاز سال 1893 میلادی افغانستان را مورد تاخت و تاز خود قرار دادند و شاه شجاع شاه دست نشانده خود را بار نخست در قندهار و بعد در کابل بر اورنگ فرمانروایی نصب کردند.

" ملت مسلمان و قهرمان افغانستان که به آزادی خود عشق می ورزید و در طول تاریخ با هر قدرت متجاوز ولو نیروی عظیم هم داشته مقابله کرده اینبار در مقابل انگلستان نیز آرام ننشست . قیامهای محلی بتاریخ دوم نوامبر 1841 میلادی شکل قیام عمومی و ملی را بخود گرفته و در طول دو ماه مبارزان ملی تحت زعامت مخلص و مدیر و خودی توانستند انگلیسها را با شکست اقتضاح آمیزی روبرو سازند و لشکر هفده هزار نفری آن با تمام ساز و برگ نظامیش در بین راه کابل _ ننگرهار به دست مردم دلیر کشور سر به نیست شد"

(1)

تجاوز دومین دولت انگلیس

و مبارزه مردم افغانستان

" جنگ دوم انگلیس و افغان دنباله همان جنگ اول انگلیس و افغان است که فقط با یک متارکه 35 ساله از هم جدا میشوند زیرا علت جنگ (سیاست پیش روی استعمار انگلیس در آسیای وسطی) تغییر نکرده بود ، منتهی وسایل جنگ بفتح انگلیس و ضرر افغانستان تغییر یافته بود " (2).

" دولت انگلیس در جنگ دوم افغان و انگلیس عملاً متیقن شد که تسخیر و حفظ افغانستان باقوه نا ممکن است ، پس در عوض

ماشین نظامی ، دستگاه دیپلوماسی برتانیه در افغانستان بکار افتاد . زیرا در رزم نظامی طرف

برتانیه ملت افغانستان بود و برتانیه بر آن غلبه نمیتوانست ، در حالیکه در رزم سیاسی مقابل برتانیه یک فرد یعنی پادشاه مملکت قرار میگرفت و غلبه بر او آسان بود . چنانکه در جنگ دوم سپاه انگلیس طی یک سال و هفت ماه در جنگهای خوست ، خیبر ، گرشک ، قندهار ، قلات ، غزنی ، کابل و میوند مغلوب گردید و اینک قوای او در کابل تحت خطر استیصال قرار داشت . در اینمدت انگلیسها تلاش میکردند که قبل از رسیدن زمستان سپاه خود را زنده سر از افغانستان به هندوستان برسانند . در چنین وقتی امیر عبدالرحمن خان با صد هزار مرد مسلح و مبارز نزدیک قشون انگلیس رسیده و آواز انتقام در سرتاسر

افغانستان بلند بود . **معهدا دیپلوماسی برتانیه توانست از شکست خود هم مانند زمان فتح**

استفاده نماید ، چنانچه در جنگ اول انگلیس و افغان این عمل را موفقانه انجام داده

بود " (3)

" در هر حال امیر عبدالرحمن خان طبق درخواست کتبی انگلیسها ، عم خود سردار محمد یوسف خان را با جنرال کنال خان ، قاضی عبدالرحمن خان ، سید امیرالدین خان و نایب احمد امین خان بیات از چاریکار در شیرپور فرستاد تا در مجلس نظامی انگلیسی در 22 جولای 1880 شرکت نمودند . سردار در صدر مجلس قرار گرفت در حالیکه سردار ولی محمد خان لاتی در کناری نشسته بود . این مجلس از افسران نظامی و نمایندگان سیاسی پر بود . جنرال ستوارت و جنرال رابرتس هریک نطق هایی در انگلیس نمودند که در دری و پشتو بواسطه گریفن ترجمه شد . در این نطق ها سلطنت امیر عبدالرحمن خان را از طرف دولت انگلیس تبریک گفتند و دم از دوستی کذایی برتانیه با افغانستان زدند . سردار محمد یوسف خان مختصراً گفت که:

ملت افغانستان قبلاً امیر عبدالرحمن خان را به پادشاهی کشور انتخاب کردند و دیگری منتهی بر او نیست. با اینکه دولت انگلیس این سلطنت را برسمیت شناخته است تشکر .

انگلیسها بعد از این مجلس رجعت خود را به هندوستان اعلان نمودند و امیر عبدالرحمن خان از چاریکار به استقامت کابل به حرکت افتاد . در این وقت تمام رهبران وقشون داوطلب ملی در معیت امیر حرکت میکردند" (4)

" البته افغانستان هم در طی جنگهای اول و دوم انگلیس خساره زیاد برداشت . اراضی قیمت دار و راه های مهم نظامی و دریایی او در شرق و جنوب از دست رفت و استقلال سیاسی کشور در خطر افتاد . زراعت و صناعت ، تجارت و پیشه وری کشور صدمه برداشت و سیاست درهای بسته ، در برابر تکامل و تحولات اجتماعی افغانستان هشتاد سال دیگر سد سیدی کشیده داشت . این خود از بزرگترین عامل پسماندگی افغانستان از دنیای معاصر او گردید . یعنی باختم جنگ دوم انگلیس

و افغان ، مبارزه نظامی انگلیس از بین رفت نه مبارزه سیاسی او، در حالیکه **مبارزه سیاسی انگلیس بمراتبی**

خطرناکتر از مبارزه نظامی او برای افغانستان تمام شد " (5)

" با آغاز نخستین جنگ جهانی در جهان و منطقه تغییرات ژرفی بوجود آمد ، در مقابل استعمار انگلیس جبهه های قوی بوجود آمدند . با اعلان بیطرفی افغانستان در این جنگ حکومت موقت آزادیخواهان هند در کابل تشکیل شد ، در روسیه انقلاب کمونیستی رژیم تزاری را سرنگون ساخت ، در ایران جنبش مشروطیت باقوت و حدت خویش ظهور کرده بود .

در افغانستان نیز مشروطیت دوم به تدریج با اهداف روشن ، جدی و انقلابی در عرصه سیاست کشور جولان داشت و در نتیجه آن روشنفکران افغانستان موفق شدند به اهداف خود نزدیک گردند و سر انجام بتاريخ 20 فروری 1919 در کله گوش لغمان گوشهای امیر مستبد و عیاش وقت را که از شنیدن این همه هیاهوی ملی و جهانی کر بودند به زور تفنگچه باز نمایند و کله و مغز کوچک و سیاهش را پاش پاش نمایند . کسی راکه مغز های روشنفکران کشور را توسط گلوله های تفنگچه و توپ پاشان کرده بود . ؟؟

استرداد استقلال افغانستان

و سومین جنگ انگلیس و افغانستان

«بلی ! با قتل شاه تحت الحمایه ، عیاش و مستبد مشروطه خواهان به اهداف خود رسیدند و در کشور تهداب حکومت قانونی مستقل و مشروطه گذاشته شد .

واقعه قتل شاه عیاش و مستبد بدست مشروطه خواهان ، برای برادرش سردار نصرالله خان واقعه عادی تلقی شد و به بهانه اینکه تا شاه نو تعیین نگردد دفن جنازه شاه روا نیست ، از اراکین موجود دولت در جلال آباد برای خود بیعت گرفت و خود را شاه اعلان کرد و انگلیسها را اطمینان داد که در روابط خویش از مشی برادرش پیروی خواهد کرد اما مشروطه خواهان که برای نیل به منافع ملی این اقدام را کرده بودند ، به زودی فعال گردیدند . از واقعه شهزاده امان الله خان را مطلع ساختند ، وی که عملاً بر پایتخت قابض و وکیل شاه بود (و نقشه قتل شاه هم عمداً در چنین یک فرصت مناسب طرح شده بود) از بیعت با عمش سر باز زد و وی را در واقعه قتل پدر خویش متهم نمود و با بهره جستن از فرصت مساعد تمام عساکر ، مامورین و مردم کابل را در مسجد بزرگ عید گاه گرد آورد و خیر قتل پدرش را با اندوه و تأسف فراوان به اطلاع آنها رسانید ، و از بی تفاوتی عمش سردار نصرالله خان و برادرش سردار عنایت الله خان که امر تحقیق واقعه را صادر نکرده بودند پرده برداشت و متعاقب آن حکومت خود را اعلان کرد و در حالیکه دریشی سفر بری به تن داشت طی بیانیه موثری اظهار کرد :

" ملت عزیز من !

من این لباس سربازی را از بدن بیرون نکنم تا که لباس استقلال را برای
مادر وطن تهیه نسازم "

من این شمشیر را در غلاف نکنم تا که غاصبان حقوق ملت را به جای
خودشان نه نشانم "

" ای ملت عزیز وای سربازان فدا کار من !

بیاورید آخرین هستی خود را برای نجات وطن ، بیاید تا که سرهای پر
غیرت خود را برای خلاصی وطن فدا سازیم !"

همین اعلان آغاز اهداف مشروطیت نیز بود و همان بود که مشروطه خواهان پیش آهنگان استرداد استقلال کشور گردیدند . انگلیسها از قبول استقلال افغانستان انکار کردند اما حکومت مستقل افغانستان برای حفظ استقلال خویش هم دست به شمشیر برد و هم تدبیر پیشه کرد ، جنگ آزادی در سرحدات شرقی ، جنوبی و جنوب غربی کشور با انگلیسها آغاز گردید و برای به رسمیت شناختن افغانستان شاه هیاتی را به ریاست محمد ولی خان به اروپا گسیل داشت و با بهره جستن همزمان از فشار نظامی و تدبیر سیاسی بنیاد استقلال کشور را استحکام بخشید ، با کشورهای آزاد جهان روابط مساوی برقرار کرد ، سیستم برده داری را که امیر عبدالرحمن خان بوجود آورده بود ، لغو کرد ، رگه های معارف را در تمام کشور گسترش داد ، مشعلهای مطبوعات را در مرکز و ولایات کشور روشن کرد ، برای تصویب قوانین اساسی و اتخاذ تصامیم ملی لویه جرگه ها را دایر کرد، شورای دولتی را تاسیس و برای تاسیس شورای ملی اقدام کرد ، کابینه و تقسیم کار را بوجو آورد ، ارمغان جدید تمدن را به کشور وارد کرد و برای تعلیمات عالی پسران و دختران را به خارج فرستاد ، قانون اساسی را نافذ و در حدود هفتاد قانون و نظامنامه فرعی را طرح و تصویب و نافذ کرد و بدین ترتیب خواسته های مشروطیت اول و دوم را در کشور به منصفه تطبیق گذاشت " (6)

نود و دومین سالگرد استرداد استقلال افغانستان در بیست و هشتم اسد سال یک هزار و دو صد نود هشتم خورشیدی راگرامی
میداریم .

مقاله های مرتبط در باره استقلال افغانستان در گفتمان دیموکراسی برای افغانستان

www.goftaman.com

[اسرار ترقی و نهضت و با فلسفه اتحاد و اتفاق، باز هم مطلبی از انیس سنه 1306 ه ش \(باقی سمندر\)](#)

[تشریف فرمائی اعلیحضرت همایونی از اروپا، مطلبی از انیس سنه 15 قوس سنه 1306 ه ش \(باقی سمندر\)](#)

[وداع، باز هم مطلبی از انیس 15 قوس سنه 1306 ه ش \(باقی سمندر\)](#)

[حشون استقلال در آسنه مطبوعات آزمان \(باقی سمندر\)](#)

[به مناسبت بزرگداشت صدمین سالگرد انقلاب مشروطیت در](#)

[باز هم در باره محمد ولی خان نخستین وزیر خارجه افغانستان \(باقی سمندر\)](#)

[و باز هم به یاد محمد ولی خان نخستین وزیر خارجه افغانستان و نائب شاه امان الله \(باقی سمندر\)](#)

[به یاد محمد ولی خان نخستین وزیر خارجه افغانستان و نائب شاه امان الله \(باقی سمندر\)](#)

[فرزندان شاه امان الله در روز جهانی زن سخن گفتند \(گزارشگر باقی سمندر\)](#)

[فرزندان شاه امان الله در روز جهانی زن سخن گفتند؛ بخش دوم \(گزارشگر باقی سمندر\)](#)

رویکردها :

- 1- حبیب الله رفیع – مقدمه ای بر کتاب حاکمیت قانون در افغانستان
- 2- افغانستان در مسیر تاریخ اثر میر غلام محمد غبار – فصل هفتم
- 3- میر غلام محمد غبار – همان اثر صفحه 639-640
- 4- همان اثر صفحه 641
- 5- همان اثر صفحه 642
- 6- حبیب الله رفیع – مقدمه ای بر چاپ حاکمیت قانون در افغانستان
- 7- حاکمیت قانون در افغانستان عنوان اثریست از خاطرات و کارکرد های شاه امان الله خان در سفر بیشتر از یک ماه وی در قندهار